

## هه‌لاواردنی لاوان و دۆرانی هه‌میشه‌ی ده‌سه‌لاتی کوردی .

کارزێوه سالح

هه‌مووان ده‌زانیین سه‌رجه‌م سیاسه‌ته‌کانی دوا‌پۆژ له‌ ده‌وری لاوان ده‌خولیته‌وه ، ته‌نها لاوان ئومید و سه‌رچاوه‌ی دوا‌پۆژن ، به‌ متمانه‌ خستنه‌ سه‌ر ئه‌وان ئومیدی بونیادنانی کۆمه‌ڵیکی مه‌ده‌نی و دوا‌پۆژیک ئاسایش ده‌گرت ، له‌ نیو توێژی لاوانیشدا قوتاییان / خۆتێلکاران سه‌مبۆلی گه‌ڵا‌هه‌ بوونی سه‌رجه‌م ئه‌و ئومیدانه ، که‌ بتوانن وه‌کو سه‌رچاوه‌یه‌کی زانستی و رۆشنییری و توانای کار و پسیپۆری و متمانه‌ی خاک پاراستن ببه‌خشن . جگه‌ له‌وه‌ی هه‌میشه‌ ناگری شۆرشه‌کان له‌ ده‌روونی لاوان هه‌ڵده‌گیرسیت و به‌ رۆح قوریانی کردنی نه‌وانیش ده‌گات به‌ لوتکه .

لاوانی کورد که‌ چه‌ندین سا‌له‌ له‌ ژێر زه‌بر و زه‌نگ و چه‌وساندنه‌وه‌ و توندوو تیژی دان به‌ شیوه‌یه‌ک که‌ نه‌ لاوان ئه‌و ئومیده‌یان به‌ خۆیان هه‌بوو نه‌ ده‌وره‌یه‌ش ئه‌و ئومیده‌ گه‌وره‌ی پێیان هه‌بوو ، چونکه‌ لاوی کورد خۆراکی کوشتن و برین و گرتن و زیندانی و ده‌ربه‌ده‌ری و نه‌خۆینه‌ه‌واری و بێ پروانه‌ی بوون ، ئه‌وه‌ کچ و کۆری لاوی کورد بوون به‌ خواستی داگیرکه‌ران ده‌یان‌توانی بچه‌ سه‌ر کورسی خۆیندن نه‌ک خواستی خۆیان ، ئه‌وان بوون به‌ بێ ئیمزای به‌عسی بوون و مل که‌چ بوون بۆ درنده‌ خۆین رێژه‌کان کورسی خۆیندنیان به‌ر نه‌ده‌که‌وت .

نیستاش لاوانی کورده‌ له‌ کوردستانی رۆژنا‌وا جگه‌ له‌وه‌ی به‌ شیاوی هیچ جو‌ره‌ ناسنامه‌یه‌کیان نازانن ، وه‌کو لاوانی کوردستانی باکور به‌ ناگر و ئاسن نازی لاوتییان له‌ لایه‌ن رژیعی به‌عسی سووریه‌وه‌ ده‌کیشریت ، لا‌ لایه‌کی دی ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر ئیمزای به‌عسی بوونیش بکه‌ن و به‌رزترین نه‌ره‌شیان هه‌بیت ناتوانن بچه‌ زانکو و کولێژه‌کان و خۆیندن ته‌واو بکه‌ن ، چونکه‌ خاوه‌نی ناسنامه‌ نین ، خۆ بارودۆخی لاوانی کوردستانی رۆژه‌لات ویاشوریش له‌وان باشتر نین و پراکتیزه‌ هه‌مان سیاسه‌تیان به‌ سه‌ردا کراوه . ئه‌گه‌ر سه‌یری سیاسه‌تی دوژمنانه‌مان بکه‌ین له‌ هه‌ر چوار پارچه‌که‌دا هه‌مان سیاسه‌ت و ئامانجیان وه‌کو یه‌کیان به‌رامبه‌ر کورد دارشتوووه ، ئه‌ویش جگه‌ له‌ کوشت و بر له‌ ناو‌بردن و تاریک کردنی بێر و هۆشی لاوانی کورد دوورخستنه‌وه‌شیانه‌ له‌ زانست و خۆیندن .. ئه‌مه‌ش وایکرد کاروانی زانستی لاوانی کورد ئیجگار له‌ دوا‌وه‌ بێت .

ده‌بوو ده‌سه‌لاتداران و سیاسه‌تمه‌دارانی کورد خا‌لیکیان هه‌بیت بۆ ده‌ست پیکردنی سیاسه‌تی نوێ ئه‌ویش لاوان بوايه ، لاوانیان له‌ نیو سه‌رجه‌م پرۆگرامه‌ سیاسه‌کاندا دارشتایه‌ و به‌ هیزی عه‌ق‌لی فیزیکی ئه‌وان له‌ زۆریه‌ی کایه‌ سیاسه‌کاندا ئه‌مرۆ کۆمه‌ڵی کوردی به‌ر‌وه‌ کۆمه‌ڵیکی مه‌ده‌نی دیموکراسی برۆشتبا ، چونکه‌ هه‌میشه‌ لاوان به‌های نوێن ، کاتیکیش لاوان له‌ ده‌روه‌ی بریاردان و خزمه‌ته‌ زانستی و دروسته‌کان ده‌بن له‌ هه‌ر کۆمه‌ڵیکدا ، ئه‌و کۆمه‌ڵه‌ دووره‌ له‌ به‌های نوێ و سیستمی ژیا‌نی نوێ .

ئه‌و بارودۆخی لاوانی ئیمه‌ بینیان ده‌بوو ئه‌مرۆ له‌ بری ئه‌رکی نان په‌یدا کردن و ئه‌رکی کتیب و پێدا‌و‌یستی خۆیندن ته‌واو کردن ، ئه‌رکی روناک کردنه‌وه‌ی ئه‌و هه‌موو تاریکی و چه‌پاندن و گرتیانه‌یان بخرایه‌ته‌ سه‌ر شان که‌ دوژمنانه‌مان به‌ ئامانج له‌ ده‌روونی لاواندا چاندیان ، چونکه‌ مرۆف ئاوتنه‌ی رووی سه‌رده‌مه‌که‌ی خۆیه‌تی و ته‌نها ئه‌وه‌ پێشان ده‌دات که‌ هه‌یه ، سیاسه‌تی کوردی ئه‌گه‌ر خۆی به‌ سیاسه‌تیکی دروست و شه‌رعی بزانیبا ، له‌و روائه‌یه‌وه‌ زۆر به‌ ناگه‌وه‌ مامه‌له‌ی له‌ گه‌ل ئه‌و مه‌سه‌له‌ هه‌ستیاره‌ ده‌کرد ، چونکه‌ زۆریه‌ی ئه‌و بیرو باوه‌رو و به‌هایانه‌ی مرۆف له‌ لاویدا هه‌لی ده‌گرت له‌ گه‌ ئیدا ده‌مینیته‌وه‌ هه‌تا مردن ،

له‌ هه‌ر کۆمه‌ڵیکدا رێژه‌ی ئه‌وه‌ی تیدا که‌م بێته‌وه‌ که‌ لاوان به‌ بیریکی نوێ بینه‌ پێشه‌وه‌ ، جیا‌واز له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ی له‌ کۆمه‌ڵه‌که‌ی خۆیدا هه‌یه ، ئه‌و بیرو ده‌بیت به‌ هۆی دا‌هینانی نوێ و سیستمی نوێ ، ئه‌و کۆمه‌ڵه‌ کۆمه‌ڵیکی دۆراوه‌ له‌ په‌روه‌رده‌ کردنی عه‌ق‌لی لاواندا و سیستمی سیاسی ئه‌و وولاته ، عه‌قل و بیرو لاوانی به‌ شتی

لاوهکیهوه خهریک کردوو له ترسی نهو بیر و خواسته نویانه ، چونکه نهو دهسلاته توانی نوی بوونهوه و دارشتنهوهیهکی نیه تهبا بیت له گهڻ سهردهمهکهدا .

له ههر کومه ئیکدا لاوان به ریزهیهکی زور کۆچیان کرد بهرو مهنفاو نیشتمانیان ته لاق دا ، نهوه سیستمی بهرئوبردنی نهو کومه نهو دهسلاتی سیاسی دهسلاتیکی دیماگۆکیه و نهک ههر ناتوانیت له ناستی خواستهکانی لاواندا بیت ، نهک ههر ههنگری پرسیاره وهلامهکانی سهردهمی نیه ، بهکو دهسلاتیکی توتالیتاریشه و لاوان له سایه دا چهوساوه و ماف خوراوه .

ئهگهر سهیری جیهانی کوردی بکهین له ههردوو تهوهردا هینده ههژاری زانست و دکتاتوری جیهه جیکردن ، لاوان تهنها چاویان لهو فریادرسهیه له جیهانی پر زور و زوڤم دهریانهبینیت بهرو دهرهوه ، واته له کهنارهوه بیانگۆیزیتهوه بو ستهتر ، گهر لاوانی کورد له گهڻ نهوهی بهشیک زوری له دهرهوه و بوون به هیزی کار و زانست بو ولاتانی بیگانه ، ههلیک برهخسیت بو نهو ژماره کهمه دی له ناو کوردستاندا ماوه بی سی و دوو سهرحه میان وولات به جی دههین ، دیسان ئهگهر سهیری بیری نوی و داهینانیش بکهین له ناو لاوانی کورد شوین و بهههیهکی نیه ، نه مهش دۆرانیکی ناشکرای دهسلاتی کوردیه به رانهبر خواستی نهتهوهی خویان و به تایبهت خواست و ژبانی لاوان نه بوونی سیستمیکی دیموکراسی و ناچهوسینه که خواستی مرفقهکانی تیدا به دی بیت نهک له بار ببرت .

دهسلاتی کوردی ههر بهوه نهوه ستاوه ، ویستویهتی هه ندیگ لهو جوداوازیانه و نهو یارییه نه شیاوانه بسرنهوه که بهرانهبر به نهوهی کورد جیهه جیان کردوو ، گوایه خانیگ نیشان بدن که نهوان خاوهنی یهک هه لویتین بهرانهبر گهلی کورد و ههر چوار پارچه که رۆلهی شهرعی نیمه ن ، له لایهکی دیکه دهکری لاسایی ولاتانی دیموکراسی و زانستخوازیان کردیتهوه بهوهی ههردوو دهسلاته جیاوازه که یهکی چند قوتابی / خوینکارکییان له بهشهکانی تری کوردستانهوه به سیستمی (scholar ship) سکولر شیب وهرگرتوه ، گوایه ولاتیکی دیموکراسین و له سیستمی نوی جیهان دهگه ن بو خۆیندن ، بهلام وهکو لهو رییورتاژی کوردستان نیت هوه که له 31 ئۆکتۆبهری 2004 دا بلاو کراوتهوه ، له زمانی کهسهکان خویانهوه زانیمان که چند بارودوخیان خراپه و چند بی بایهخن لای ههردوو حکومهتی ههریم ، نهو جوړه گوزهران و مامه لهیه نهوه مان بو دهسهلمینی که

- 1- ههردوو حکومهت له یاسا و ریسی (Scholar ship) تینهگهشتون و نازانن نهو سیستمه واته دابین کردنی سهرجه م پیوستیهکانی خۆیندن و شوینی نیشته جی بوون له گهڻ موچه بو خویندکار / قوتابیه که .
- 2- دهکرتیت ههردوو حزب وهکو سهرجه م کئ برکئ نامه شروعهکانی دییان ، تهنها له میانهی کئ برکیی خویانهوه نهو قوتابی /خویندکارانهیان وهرگرتیت ، نهک وهکو نهو حهقیقه تهی که نیمه نهتهوهیهکی چهوساوهیهن و بهشه نازاده که مان پیوسته بیت به پالپشت بو بهشه داگیرکراوه که مان .
- 3- ههر یهک لهو حزبانه بلین توانای کومهک کردنی کومه ئیکی کهم خویندکار / قوتابیانمان نیه ، جگه له خۆل کردنه چاوی خه لک هیچی دی نیه و هاوکاری کردنی کومه له خویندکاریک دانیشتنی سهر میزکی خویانه له کاتیکدا ئهگهر کوردستانیش خاوهنی هیج داهاتیک نه بیت و تهواو برسیت ، خاوهنی دهسلاتیکی پاک ویزدان و دست پاک بیت و داهاته کهی تهنها بو گهلی کورد بیت نهک بو گیرفانی خویان ، دیسان نه ده بوو بانگه شهی شتیگ بکه ن له توانایاندا نیه و چاره نووسی رۆله ئی ههژاری خه لکیان بهرو نادیار ببردایه .
- 4- سهرجه م دهزانی حکومهتی سوری چ درندهیه که و چون له وان هس ده پیچیته وه که کهس و کاری له نهو روپایه نهک له کوردستان ، نه مهش لای دهسلاتی کوردی و ههر مرفقیک ناشکرایه که به عسی سوریش هه مان به عسی رژیمی دکتاتوری عیراقه ، گهرچی دامه زینه ری هه ندی حزبی کوردیش بن! ، دوزمن و پاکتاو که ری رهگهزی کوردن ، بویه کاتیک رۆلهی کوردی چهوساوهی ژیر دهستی نهو رژیمه ده برتته به شیک کراوی کوردستان پیوسته مامه له کردن له گه لیاندا و خزه مت کردنیان به شیوهیه ک بیت ، له لایهک نهو رژیمه به عسیه درنده کالته ئی پی نه بهت و نه یکات به نمونه بو خویندکاره یاخیهکانی دی و بییان نه لیت ههر سبیه ری من باشتره

لهو سینهری ئازادییهی خهونی پیوه دهبینن و برۆن ژبانی و هاوه له کاتتان بخویننهوه له سایه ی ئازادی و حکومهتی نه تهوهی کوردی خوتاندا خوژگه به ژبانی رابردووی ژیر دهسه لاتی من دهخوازن .

5- دهبوو مامه لهی ههردوو دهسه لات له گه ل خه لکی کوردی پارچه داگیرکراوه کانی کوردستان به شیوه یهک بوایه ، ببوایه به هاندر بو خه لکانی دی و بو خویندکارانی دیش که بو باوه شی لهو نیشتمانه ئازاد کراوه تینوو بن ، ههروه ها بین به هاندری بو ته سلیم نه بوون سووربوون له سه ر خه باتی سه ره خۆیی بوونیان ، به لامه هه تا ئیستا پیچه وانه که ی کراوه ، نه ک هه ر نه وه بگه ره لهو پارچانه شدا له بری کوردایه تی و نه رکی نه ته وه ی به رامه به ر به یه ک ، هینده هه وئی کرین و راکیشانیان ده که ن بو خۆیان و هینده دهیان که ن به ناحه زی حزبی به رانه به ر ته نانه ت نه گه ره به سیخوری و خۆفرۆشیش بیت هینده هه وئی پته و کردنی ریزی لاوانی کورد و کورد به گشتی لهو پارچانه دا و هینده هه وئی به هیز کردنی رۆحی نه ته وایه تی و ناساندنی کاره ساته کانه مان

نه دراوه

6- دهبوو دهسه لاتدارانی کورد قه ره بووی دۆرانی خۆیان به رانه به ر به لاوانی باشوری کوردستان که له ماوه ی ئازادیدا نه یه توانی هینده هه لگری پرسیا ره کان سه رده م خواسته کانی بیت کۆچیان کرد و وولاتیان چۆل کرد و کوردستان بوو به وولاتی بیه وژنان و قهیره کچان به لاوانی پارچه داگیرکراوه کانه مان بکوردایه ته وه ، لهو ماوه ی ئازادی و حوکم کردنی سه ره به خۆ ده بوو کاتیکی باش بوایه بو له وه ی خویندنه وه یان بو لهو بارودۆخه و هه له کانی خۆیان هه بیت و بزانی چون لهو هه لانه راستبکه نه وه .

7- گه ره هه ر دهسه لات و هه واداریکیان بلین جی به جیکردنی لهو بوچونه ت ده بیت به هوی ناحه زی لهو سن ولاته خوین ریژ و قران که ره ی کورد و دۆست و هاو فکرده ی دهسه لاتدارانی کورد ، ده لین هه موو کورد ده زانی دئی دۆژمنان بو رۆله ی کورد ناره نجینن ، به لام کاریک یان مه یکه ن له بنه مادا و هه لۆیستی وه همی مه که ن به سمبولی درۆ بو خۆتان ، یان که ده یکه ن وه کو به زۆره ملی نوینه رایه تی کورد ده که ن ، چی دی ده کاره نه شیواوه کانیان کورد شه ره زار نه که ن .

خوژگه دهسه لاته کان هۆشیاریان به رانه به ر لاوان ده گه شت به ئاستیک ده یانزانی هه لاواردنی لاوان کورد له هه موو بواره کانه و ده کو له وه ی ئیستا له نیو سیاسه تی کوردیدا پیاده ده کریت ، له رووی کۆمه لایه تی و شارستانیه وه بو دواوه ده مان گه ریننه وه ، له رووی سیاسیه وه ده بیت به وه خاله ره شه به نیو چه وانی دهسه لاته کوردیه کانه وه که سه به ینی نه ک هه ر خوازیارین لاوان روویان تییکات و دهنگیان بو بدات ، به لکو نه م ئاکارانه ی ئیستایان له بیر نا که ن و به هه لکشانی ته مه نیان بیرو بوچونی لاوانیش هه لده کشیت به ره و بالا بوون به توانای له ئیستا زیاتره وه خویندنه وه یان بو لهو بارودۆخ و هه لۆیستانه ی ئیستا ده بیت و ده یکه ن به په له یه کی ره ش به نیو چه وانی دهسه لاتی کوردیه وه لهو نه زمونه هه نوو که ییه وه .

که نه دا

7 نوۆه مه به ر 2004